

بررسی بینامتنیت در قصیده «تحولات عاشق» ادونیس «از مجموعه شعری «التحولات و الهجرة فی أقالیم اللیل و النهار»

فاطمه علیان^۱

fateme.alian5@gmail.com، دانشگاه فردوسی مشهد،

چکیده

بینامتنیت یکی از گزاره‌های عصر جدید است که با انواع متفاوت آن در آثار ادبی متبلور گشته است. جستار حاضر نیز پیرامون بررسی همین عنوان در یکی از اشعار شاعری از شاعران پرآوازه عصر کنونی با نام مستعار ادونیس با رویکرد توصیفی تحلیلی شکل گرفته است. این هنرمند نامدار یکی از دواوین شعری خود را با نام «التحولات و الهجرة فی أقالیم اللیل و النهار» نام‌گذاری نموده‌اند، که در این دیوان شاهد سروده‌ای با نام «تحولات عاشق» می‌باشیم. تحولات عاشق شعری شامل چند صفحه با معیارهای شعری نوین بوده که در آن اشارات تاریخی متعددی را شاهد هستیم. از این‌رو در این پژوهش تلاش شده است که یکی از انواع بینامتنیت در شعر تحولات عاشق پیاده‌سازی گردد و در این راستا داستان‌ها و نام‌ها و توجیهاات عنوان شده در این اثر استخراج گردیده‌اند.

واژه‌های کلیدی

تحولات عاشق، ادونیس، بینامتنیت.

مقدمه

یکی از گزاره‌هایی که در عصر حاضر بازتاب فراوانی داشته و بسیاری از نویسندگان علوم انسانی را بر آن داشته است تا پیرامون آن نگاشته‌های علمی خود را عرضه نمایند دیالوژیسم یا گفت‌وگوی آثار می‌باشد که سردمدار آن ژولیا کریستواست. در این راستا بنابر متعدد بودن شاخه‌های بینامتنیت، بخشی از آن برگزیده و در یکی از اشعار شاعر معاصر، ادونیس اعمال شده است. تحولات عاشق که نمی‌توان آن را همان‌طور که از اسم کتاب پیداست بی‌ربط به سایر اشعار موجود در کتاب «التحولات و الهجرة فی أقالیم اللیل و النهار» دانست قصه به نوعی داستان تحولات قرار گرفته در مسیر یک عاشق حقیقی را عنوان می‌کند که در این گذرگاه حوادثی چند بر مسیر رویش و باروری‌اش قرار می‌گیرد و هر یک او را به نوعی دگرگونی می‌رساند، هر یک از این حوادث از جای‌جای تاریخ سربرآورده‌اند که قرار است آن‌ها بیشتر با تکیه بر دیدگاه باختین استخراج گردند، از این رو داستان‌ها و اشاره‌های تاریخی موجود در متن را که به نوعی با فضای

داستان عجین شده و در مسیر تحول عاشق موجود در این شعر عنوان شده است بیرون کشیده شده و توضیح داده شده‌اند. به دلیل فضای ابهام آلود و رمز گونه‌ی این شعر کم‌تر اثری از تحقیقات صورت گرفته بر روی آن را مشاهده می‌کنیم و آن چه که در زیر عنوان شده است نیز تنها برداشتی از روی ظواهر امر بوده که بسی جای کار و رد و اثبات دارد، اما تا حد ممکن تلاش شده که هر مورد بیان شده با دلایل مستند ایراد گردد که ادعاهای مطرح شده را اثبات نماید. پس به طور کلی می‌توان گفت که این مقاله با تحلیل و ریز شدن در تحولات عاشق سعی دارد بیان نماید که چه داستان‌ها و اشاراتی را این شعر به دنبال دارد و چگونه هر یک را عنوان نموده و در مسیر شعر به کار گرفته است.

در مورد پیشینه‌ی بحث نیز شایان توجه است که پیاده‌سازی بینامتنیت در کل این اثر تاکنون اجرا نشده هر چند که در گوشه و کنار و در برخی مقالات به پاره‌ای از آن‌ها با دیدی دیگر توجه شده است که از جمله‌ی آن‌ها می‌توان به نگاشته‌های زیر اشاره نمود: «تجلی تجارب صوفیانه در شعر ادونیس و سهراب سپهری» نوشته‌ی فریده داوودی مقدم؛ «ملاح السریالیة فی شعر ادونیس (کتاب التحولات و الهجرة فی أقالیم اللیل و النهار نموذجا» نوشته‌ی ابوالحسن امین مقدسی؛ و متن «ادونیس یهدر فرصة یبقی صامتا» روزنامه نگار یاسین الحاج صالح؛ «ادونیس سارقاً» ادونیس بألوان قوس قزح» نوشته‌ی محمد وقیح الله؛ «ادونیس والطاویة»، المنصف الوهابی؛ «الحقیقة والسراب قراء فی البعد الصوفی عند ادونیس» نویسنده مازن لطیف علی و کتاب عبد الله الغدابی، با نام «النقد الثقافی» و برخی دیگر که همان‌طور که پیشتر اشاره شد هیچ یک بر بینامتنیت یا تناس اشاره‌ای ننموده‌اند و قرار است این جستار به کاوش این مسأله بپردازد.

تنه اصلی

مختصری پیرامون ادونیس: